

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:26

om prisstöd till jordbruket i norra Sverige (prop. 1983/84:100, bilaga 11 p. C 6)

NIONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1983/84:100, såvitt avser förslag om prisstöd till jordbruket i norra Sverige (bilaga 11, p. C 6),

dels – helt eller delvis – sex under allmänna motionstiden år 1984 väckta motioner,

dels – helt eller delvis – fem motioner som har väckts med anledning av proposition 1983/84:76 om vissa livsmedelspolitiska frågor.

Propositionen

I propositionen har regeringen (jordbruksdepartementet) under punkt C 6 (s. 44 och 45) föreslagit riksdagen att till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 290 000 000 kr.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av proposition 1983/84:76

I motion 1983/84:280 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 4), att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortsatt prisstöd till Norrlandsjordbruket.

I motion 1983/84:281 av Börje Hörnlund m. fl. (c, m, fp, vpk) yrkas att riksdagen beslutar uttala sig för att prisjustering för Norrlandsstödet med hänsyn till kostnadsutvecklingen skall ske årligen och minst till en nivå som indexuppräknats i förhållande till tidigare utgående nivåer.

I motion 1983/84:282 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2):

1. att riksdagen beslutar att Norrlandsstödet räknas upp fr. o. m. den 1 juli 1984 motsvarande värdet av inflationsförsämringen från den 1 juli 1982.

2. att riksdagen beslutar att Norrlandsstödet i fortsättningen uppräknas årligen.

I motion 1983/84:283 av Martin Olsson m. fl. (c, m, vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beträffande prisstödet till jordbruket i norra Sverige beslutar att räkna upp prisstödet fr. o. m. den 1 januari 1984 så att kostnadsutvecklingen sedan oktober 1981 kompenseras.

1 Riksdagen 1983/84. 16 saml. Nr 26

Rättelse: S. 7, hemställan 1 sista raden Står: reservationsanslag Rättat till: förslagsanslag

I motion 1983/84:286 av Nils Åsling (c) yrkas att riksdagen vid behandling av proposition 1983/84:76 om vissa livsmedelspolitiska frågor beslutar om omedelbar uppräknings av det särskilda prisstödet för det norrländska jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1984

I motion 1983/84:454 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen under bil. 11, C 6 Prisstöd till jordbruket i norra Sverige beslutar anvisa ett med 40 000 000 kr. till 330 000 000 kr. förhöjt belopp.

I motion 1983/84:2020 av Ingrid Hemmingsson m. fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukets förutsättningar i Norrland.

I motion 1983/84:2038 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen – med hänvisning till vad som anförts i motion 1983/84:2037 – hos regeringen begär att jordbruksproduktionen i Gävleborgs län upprätthålls för att garantera sysselsättningen inom jordbruk och livsmedelsindustri.

I motion 1983/84:2342 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 3), att riksdagen beslutar att prisstöd till jordbruket i norra Sverige uppräknas i enlighet med gällande principer för uppräknings.

I motion 1983/84:2346 av Martin Olsson och Sven-Erik Nordin (båda c) yrkas att riksdagen uttalar sig för att det s.k. Norrlandsstödet skall värdesäkras genom årliga uppräknings med hänsyn till kostnadsutvecklingen.

I motion 1983/84:2486 av Börje Stensson och Lars Ernestam (båda fp) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 7), att riksdagen beslutar anvisa ett i förhållande till budgetförslaget med 50 milj. kr. höjt anslag till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige.

Skrivelser

Styrelsen för Norrlands Hypoteksförening understryker i skrivelse till utskottet behovet av en snar höjning av Norrlandsstödet och pekar även på det faktum att den uteblivna höjningen under senare år medfört andra betydande utgifter för statsverket.

Vidare hemställer LRF:s Norrlandsgrupp att utskottet överväger möjligheterna att räkna upp stödbeloppet till en högre nivå för att anknyta till realvärdet för oktober 1980.

Utskottet

Det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget Prisstöd till jordbruket i norra Sverige disponeras av statens jordbruksnämnd för pristillägg enligt förordningen (1978:472) om prisstöd till vissa jordbruk (omtryckt 1980:490,

ändrad senast 1982:960) och enligt kungörelsen (1973:508) om prisstöd till rennärigen (ändrad senast 1982:560).

Syftet med prisstödet är att höja lönsamheten till en nivå som är jämförbar med den som uppnås vid jordbruksföretag i mellersta Sverige. Nuvarande former för prisstödet tillkom efter beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971:74, JoU 1971:33, rskr 1971:149) och har tillämpats sedan den 1 juli 1971. Även före 1971 utgick ett regionalt stöd till jordbruket i form av extra mjölkpristillägg och fraktbidrag för fodersändningar. I Norrland utom Gästrikland var slaktdjursavgifterna reducerade i förhållande till landet i övrigt.

Prisstöd utgick då det infördes 1971 till mjölk, kött och fläsk. Under 1970-talet har stödet varit föremål för översyn och förändringar vid ett flertal tillfällen varvid stödet bl. a. har utvidgats till att omfatta nya produktionsgrenar.

Fr. o. m. den 1 juli 1973 utvidgades prisstödet till att även omfatta ren. Den 1 juli 1974 räknades stödbeloppen upp samtidigt som vissa ändringar i stödområdesgränserna genomfördes. Den 1 juli 1977 genomfördes en ny uppräknings av stödbeloppen. Uppräkningen innebar i princip en kompensations för kostnadsutvecklingen under den gångna treårsperioden.

På förslag av 1972 års jordbruksutredning utvidgades stödet den 1 juli 1978 till att även omfatta smågrisproduktion och getskötsel. Ett år senare gjordes även vissa gränsjusteringar.

Den 1 juli 1980 räknades stödet upp. I detta sammanhang uttalade riksdagen (prop. 1979/80:162, JoU 1979/80:47 och 49, rskr 1979/80:413) att en allmän översyn av prisstödet borde ske vart tredje år. Om produktionskostnaderna utvecklades på ett ogynnsamt sätt, borde dock prisstödet kunna justeras under perioden. Riksdagen biträdde de förslag till förbättring av prisstödet som framlades. Samtidigt uttalades att åtskilligt talade för en mera övergripande och parlamentariskt förankrad översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige. Dessutom framfördes att en justering av prisstödet skulle kunna ske under treårsperioden så att dess syfte upprätthölls.

Mot bakgrund av riksdagens beslut tillkallades våren 1981 en kommitté med uppgift att se över det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige.

Regeringen uppdrog åt statens jordbruksnämnd att under perioden den 1 juli 1980–den 30 juni 1983 följa, bedöma och redovisa effekterna av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Om produktionskostnaderna utvecklades på ett ogynnsamt sätt, skulle nämnden under perioden inkomma med förslag till de justeringar av prisstödet på olika produkter som bedömdes erforderliga för att stödets syfte skulle kunna upprätthållas. En av utgångspunkterna för bedömningen skulle vara förändringarna i PM-index. Jordbruksnämnden skulle vid uppdragets fullgörande samråda med lantbruksstyrelsen.

På grundval av jordbruksnämndens redovisning av kostnadsutvecklingen under perioden oktober 1979 – oktober 1980 beslutade riksdagen om en uppräknings av prisstödet per den 1 juli 1981 (prop. 1980/81:190, JoU

1980/81:36, rskr 1980/81:419).

Mot bakgrund av att PM-index under perioden oktober 1980 – oktober 1981 stigit med 12,5 % skedde en uppräknings av prisstödet till jordbruket i norra Sverige även från den 1 juli 1982. I avvaktan på resultatet av den pågående översynen av stödet begränsades höjningen av stödbeloppen till ca 9 %.

Som framgår av det föregående innebar uppräkningsarna åren 1980, 1981 och 1982 i princip att stödnivån anpassades till ökade produktionskostnader. Efter 1982 har någon sådan anpassning inte skett.

Den av regeringen tillsatta utredningen (Jo 1981:04) med uppgift att se över det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige avlämnade sitt slutbetänkande (Ds Jo 1982:7) Statligt stöd till jordbruket i norra Sverige i oktober 1982. Detta betänkande har därefter överlämnats till 1983 års livsmedelskommitté för beaktande.

F. n. uppgår anslaget till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige till 273 milj. kr. Med hänsyn till väntad produktionsutveckling uppskattar nämnden medelsbehovet för budgetåret 1984/85 till 290 milj. kr. I enlighet härmed föreslår jordbruksministern att anslaget för nästa budgetår förs upp med nyssnämnda belopp.

I de motioner som väckts i anslutning till föreliggande punkt i budgetpropositionen framhålls att kostnaderna för jordbrukets produktionsmedel under tiden oktober 1981 – oktober 1983 har ökat med över 20 %, vilket innebär att prisstödet reella värde har minskat mycket kraftigt. Detta leder enligt motionärerna till en fortsatt och snabb försämring av Norrlandsjordbrukets redan tidigare svaga lönsamhet. Mot denna bakgrund framförs i ett flertal motioner förslag till uppräknings av prisstödet, i princip syftande till att kompensera jordbruket i norra Sverige och rennäringen för kostnadsutvecklingen sedan stödbeloppen senast fastställdes. I centerpartiets kommittémotion 2342 av Einar Larsson m. fl. föreslås sålunda en 20-procentig uppräknings av pristilläggen fr. o. m. den 1 juli i enlighet med nu gällande principer. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i sin partimotion 454 av Lars Werner m. fl. att riksdagen under nu förevarande anslag anvisar ett med 40 milj. kr. till 330 milj. kr. förhöjt belopp. Motionärerna hänvisar därvid till vad de anfört i motion 285, väckt i anslutning till proposition 1983/84:76 om vissa livsmedelspolitiska frågor. I sagda motion pekar motionärerna på att situationen för jordbruket i norra Sverige allvarligt försämrats. Detta inger sådana farhågor att livsmedelskommitténs bedömning inte kan avvaktas. Motionärerna anser därför att det statliga stödet måste räknas upp nu, och att detta bör ske så snart som möjligt. Liknande synpunkter framförs i motion 2486 av Börje Stensson och Lars Ernestam (båda fp) vari föreslås (yrkande 7) att riksdagen beslutar anvisa ett i förhållande till budgetförslaget med 50 milj. kr. höjt anslag. I motion 2020 av Ingrid Hemmingsson m. fl. (m) erinras om att det norrländska jordbruket är i allra högsta grad sårbart, eftersom det är beroende av en compensation från statens sida på grund av sämre lönsamhet

orsakad av geografiska och klimatologiska skäl. Norrlandsstödet måste därför bibehållas enligt nu gällande principer i avvaktan på livsmedelskommitténs förslag.

Motsvarande synpunkter förs fram även i motionerna 280 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkande 4, 282 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) yrkande 1, 283 av Martin Olsson m. fl. (c, m, vpk) yrkande 2 och 286 av Nils Åsling m. fl. (c).

Vissa förslag rörande utformningen av stödet till det norrländska jordbruket på längre sikt läggs fram i några motioner. I motion 281 av Börje Hörnlund m. fl. (c, m, fp, vpk) erinras sålunda om att kommittén för översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige i sitt i november 1982 avgivna betänkande lade fram förslag om att prisjustering med hänsyn till kostnadsutvecklingen borde ske varje år för att förhindra inkomsteftersläpningar för jordbrukarna i norra Sverige. Enligt motionärernas mening bör riksdagen uttala sig till förmån för en sådan årlig justering av Norrlandsstödet. Motsvarande förslag läggs fram i motionerna 282 (c) yrkande 2 och 2346 av Martin Olsson och Sven-Erik Nordin (båda c). I motion 2038 yrkande 1 slutligen hemställer Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) om ett uttalande av riksdagen att jordbruksproduktionen i Gävleborgs län bör upprätthållas för att garantera sysselsättningen inom jordbruk och livsmedelsindustri.

Jordbruket i norra Sverige var nyligen föremål för riksdagens uppmärksamhet i samband med behandlingen av proposition 1983/84:76 om vissa livsmedelspolitiska frågor. I propositionen uttalade jordbruksministern att det vid årets jordbruksprisöverläggningar borde tas särskild hänsyn till Norrlandsjordbrukets problem bl. a. mot bakgrund av önskemålet att vi skall kunna upprätthålla ett starkt och väldifferentierat jordbruk även i Norrland. I anslutning härtill anförde utskottet bl. a. att frågor om särskilda insatser för vissa jordbruksföretag liksom hittills självfallet kunde tas upp vid prisöverläggningarna. I fråga om stödet till jordbruket i norra Sverige delade utskottet deras uppfattning, som hävdade att budgetmedel borde användas för ökade insatser på området enligt nu gällande principer intill dess livsmedelskommittén haft tillfälle att pröva hithörande frågor i ett längre tidsperspektiv. Till frågan om stödets omfattning och närmare utformning under tiden dessförinnan skulle riksdagen få tillfälle att återkomma i samband med innevarande års budgetbehandling. Utskottet får i enlighet härmed anföra följande.

Inledningsvis vill utskottet erinra om att enligt de riktlinjer som f. n. gäller för jordbrukspolitiken bör de som är sysselsatta inom jordbruket i norra Sverige liksom i övriga delar av landet tillförsäkras en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som jämförbara grupper uppnår. Vid upprepade tillfällen har från statsmakternas sida framhållits att det är angeläget att jordbruket i norra Sverige ges möjligheter att nå en med det mellansvenska jordbruket jämförbar lönsamhet. Det särskilda prisstödet till

jordbruket i norra Sverige tjänar detta syfte. Stödet har som framgår av den föregående redogörelsen tidigare justerats med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Pristilläggen för de enskilda produkterna räknades senast upp den 1 juli 1982. Sedan denna prisuppräknings gjordes har kostnaderna för jordbrukets produktionsmedel mätt med PM-index ökat med 19,4 %. Beaktas kostnadsutvecklingen under perioden oktober 1980 – oktober 1983 har pristilläggens reella värde minskat med ca 23 %. För egen del vill utskottet betona att de problem med lönsamheten som föreligger inom jordbruket i det aktuella området kräver särskild uppmärksamhet. Det är viktigt från såväl jordbrukspolitiska som regionalpolitiska synpunkter att prisstödet till jordbruket i norra Sverige inte försvagas så att det inte längre fungerar på avsett sätt. Mot bakgrund av vad nu anförts förordar utskottet att en uppräknings per den 1 juli 1984 görs av sagda prisstöd. En uppräknings bör samtidigt göras av prisstödet till rennäringen.

Utskottet anser att justeringen av prisstödet lämpligen bör ske genom en generell uppräknings av pristilläggen för de olika produkterna enligt en enhetlig procentsats. Med hänsyn till rådande budgetläge och i avvaktan på resultatet av 1983 års livsmedelskommittés överväganden rörande den långsiktiga utformningen av jordbrukspolitiken såvitt avser det norrländska jordbruket, finner utskottet sig inte böra förordas en uppräknings som helt motsvarar produktionskostnadsutvecklingen. Utskottet finner för sin del skäligt att uppräknings sker inom en ram som med ca 40 milj. kr. överstiger det i propositionen beräknade medelsbehovet under anslaget, 290 milj. kr. Under anslaget bör i överensstämmelse härmed anvisas 330 milj. kr. för nästa budgetår.

Det i propositionen angivna medelsbehovet har beräknats med oförändrade grunder för prisstödet och efter en under hösten 1983 gjord bedömning av produktionsutvecklingen, som i huvudsak baserats på produktionsutvecklingen under 1982/83. Under sagda tid ökade invägningen av mjölk ovanligt kraftigt. Aktuella uppgifter om produktionsutvecklingen tyder enligt vad utskottet erfarit nu på att produktionsvolymen blir lägre än som antagits i propositionen.

Utskottet anser att pristilläggen för de olika produkterna bör räknas upp så långt det är möjligt inom ramen för det föreslagna beloppet om 330 milj. kr. Mot bakgrund av vad nyss anförts kan detta innebära att pristilläggen för de enskilda produkterna räknas upp med något högre procentsats än vad som motsvarar höjningen av anslaget.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet i allt väsentligt biträder de yrkanden om en uppräknings av prisstödet till jordbruket i norra Sverige som framförts i motionerna 280 (c) yrkande 4, 282 (c) yrkande 1, 283 (c, m, vpk) yrkande 2, 286 (c), 454 (vpk), 2020 (m), 2342 (c) yrkande 3 och 2486 (fp) yrkande 7.

I motionerna 281 (c, m, fp, vpk), 282 (c) yrkande 2, 2038 (c) yrkande 1 och 2346 (c) har framförts vissa förslag om utformningen av stödet till jordbruket

i norra Sverige, m. m. på längre sikt. Dessa bör i avvaktan på livsmedelskommitténs förslag inte nu föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *prisstöd till jordbruket i norra Sverige*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1983/84:280 yrkande 4, 1983/84:282 yrkande 1, 1983/84:283 yrkande 2, 1983/84:286, 1983/84:454, 1983/84:2020, 1983/84:2342 yrkande 3 och 1983/84:2486 yrkande 7 till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* på statsbudgeten för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 33 000 000 kr.,

2. beträffande *utformningen av stödet till jordbruket i norra Sverige på längre sikt*

att riksdagen lämnar motionerna 1983/84:281, 1983/84:282 yrkande 2, 1983/84:2038 yrkande 1 och 1983/84:2346 utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 27 mars 1984

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Margareta Winberg (s), Jens Eriksson (s), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Bengt Kronblad (s), Lennart Brunander (c) och Lars Ernestam (fp).

